

LUND UNIVERSITY

"Ramverket har gjort underverk"

Andersson, Fredrik N G; Jonung, Lars

Published in:
Svenska Dagbladet Debatt

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Andersson, F. N. G., & Jonung, L. (2024). "Ramverket har gjort underverk". *Svenska Dagbladet Debatt*.
<https://www.svd.se/a/EQ7OwG/andersson-och-jonung-finansiella-ramverket-har-gjort-underverk>

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Ramverket har gjort underverk

Det finansiella ramverket är inte källan till eventuella brister i den offentliga välfärden eller infrastrukturen. Tvärtom har det bidragit till ekonomisk stabilitet och hög tillväxt, skriver Fredrik N G Andersson och Lars Jonung.

Det finansiella ramverket som styr svensk finanspolitik sedan början av 2000-talet har utsatts för en storm av kritik på sistone. Ramverket har utmålats som ett hinder för angelägna offentliga investeringar, som en bromskloss för tillväxt och utveckling. Motståndare till ramverket målar upp en ljus framtid med stora satsningar på eftersatta områden om bara dagens skuldankare överges. Önskelistan är lång: klimat, vägar och järnvägar, elnät, försvar, vård – allt tycks ha blivit eftersatt under de tjugo åren som ramverket har härskat. Särintressen och statliga myndigheter vädrar finansiell morgonluft.

Innan det nuvarande ramverket skrotas och den offentliga skulden tillåts stiga vill vi lägga fokus på fyra aspekter som bör belysas närmare. Bristen på kunskap kring ramverket och dess effekter på svensk ekonomi är nämligen omfattande.

1. Offentliga investeringar i Sverige är redan höga. Ett återkommande argument i kritiken är att ramverket har lett till att nödvändiga offentliga investeringar skjutits på framtiden. Data från Eurostat visar en annan bild. Sverige är det land bland jämförbara länder i Europa som har den högsta offentliga investeringskvoten. Se första figuren nedan.

Inte nog med att Sverige nu har den högsta offentliga investeringskvoten. Sverige är även det land där investeringskvoten stigit som mest mellan år 2000 och 2022, se andra figuren. Denna uppgång har varit möjlig genom de starka offentliga finanser som ramverket bidragit till. Vi vill betona att stater med svaga offentliga finanser är de som investerar minst. De har till och med varit tvungna att minska sina investeringar, precis som Sverige gjorde i samband med budgetsaneringen efter 1990-talets finanskris.

När vi ser på den internationella bilden, drar vi slutsatsen att ramverket inte har satt de offentliga investeringarna på någon slags svältkur. Det är en missvisande populistisk bild som fått alltför kraftigt genomslag i våra medier.

2. Bättre prioritering krävs inom den offentliga sektorn. När vi har de högsta offentliga investeringarna och det ändå finns

Finansminister Elisabeth Svantesson. Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

ett investeringsbehov måste frågan väckas: har vi investerat i fel projekt och i fel verksamheter? Har det blivit för många nya kommunhus och sportanläggningar och för få investeringar i energinätet, vägarna och järnvägarna? Om så är fallet, behövs inte fler lånefinansierade offentliga projekt utan bättre prioritering rörande den offentliga investeringsverksamheten.

3. Dags för produktivetsreformer – i stället för större offentliga investeringar. Sedan år 2000 har de varuproducerande företagen i näringslivet ökat sin produktivitet signifikant. I byggsektorn har produktivitetstillväxten varit mer eller mindre obefintlig. Medan priserna på varor producerade i Sverige, mätt med BNP-deflatorn, stigit med i genomsnitt 1,5 procent per år, har priserna i byggsektorn ökat med hela 4 procent per år. Siffrorna pekar på allvarliga strukturproblem inom byggsektorn.

En ineffektiv byggsektor får kostnaden för investeringar i infrastruktur att skjuta i höjden. Vidare finns återkommande problem med upphandling och projektstyrning av offentliga investeringsprojekt. Alltför många drar långt över budgeten och den ursprungliga tidsplanen. När skattemedel hanteras så

”
En ineffektiv byggsektor får kostnaden för investeringar i infrastruktur att skjuta i höjden.

lättvindigt är det inte underligt att priserna i byggsektorn stiger snabbt och att produktivitetstillväxten uteblir. Här behövs i första hand reformer som höjer produktiviteten och sänker kostnaderna för nya projekt – inte ytterligare offentliga investeringar som maskerar ineffektiviteten i rådande strukturer.

4. Varning för ränteoptimism. Sverige är ett av de få länder som under de senaste 20 åren lyckats med konststycket att höja den offentliga konsumtionen, öka de offentliga investeringarna, sänka det totala skattetrycket och samtidigt reducera den offentliga skulden i relation till BNP.

Detta imponerande utfall har varit möjligt tack vare god tillväxt, ett stramt finansiellt ramverk och lägre räntor. Att nu kraftigt höja den offentliga skulden skulle leda till högre ränteutgifter i framtiden.

Ett återkommande argument hos dem som vill övergå till ett mer expansivt ramverk är att räntorna nu är lägre än tillväxten i svensk ekonomi. Därför kan den offentliga sektorn låna utan problem eftersom skatteintäkterna växer snabbare än ränteutgifterna. Så har varit fallet de senaste åren, men det är ingen naturlag.

Genom åren har den långa nominella statsobligationsräntan både legat över och under den nominella BNP-tillväxten under längre perioder. Ett återkommande mönster är att räntorna är lägre än tillväxten vid vissa omständigheter: när det råder krig i vår omvärld; efter en större finanskris eller då politiken manipulerar räntenivån, som under åren med kreditregleringar; eller då Riksbanken köper stora mängder värdepapper som under åren 2015–2021. Bortsett från dessa exceptionella tillfällen ligger räntenivån antingen i linje med tillväxten eller över den.

Blickar vi framåt kan vi därför inte förlita oss på att räntorna ska ligga lägre än den ekonomiska tillväxten. Det motsatta kan mycket väl inträffa. Därför måste vi planera för ett sådant utfall.

Låt oss sammanfatta: Det finansiella ramverket har tjänat oss väl. Till skillnad från många europeiska länder har vi inte stått inför en statsfinansiell kris där vi varit tvungna att drastiskt skära i de offentliga finanserna och de offentliga investeringarna. Inte ens efter pandemin och allt stöd som då gavs till företag och hushåll.

Ramverket är inte källan till eventuella brister i den offentliga välfärden eller infrastrukturen. Tvärtom har det bidragit till ekonomisk stabilitet och hög tillväxt. I stället ska vår uppmärksamhet i första hand riktas mot frågor som hur byggsektorn kan göras mer effektiv, hur upphandling och projektstyrningen kan förbättras och hur den offentliga sektorn bör prioritera mellan olika investeringar.

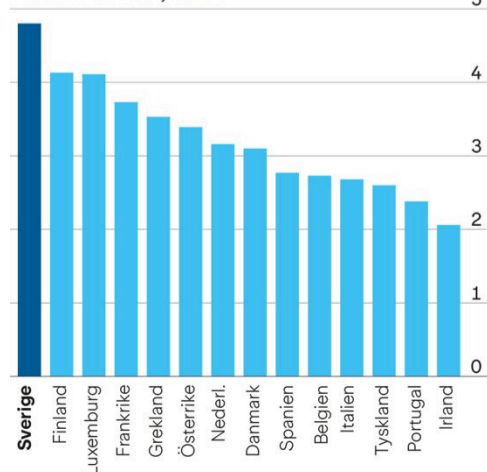
När detta är klart, kan vi diskutera en eventuellt högre offentlig skuld. Att i dagens läge bara kräva en högre skuldsättning är att blunda för problemen vi uppmärksammat här och välja den enkla vägen att låna mer och mer. Vi bör lära oss av historien att den enkla vägen sällan är den rätta vägen.

Fredrik N G Andersson
docent, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

Lars Jonung
professor emeritus, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

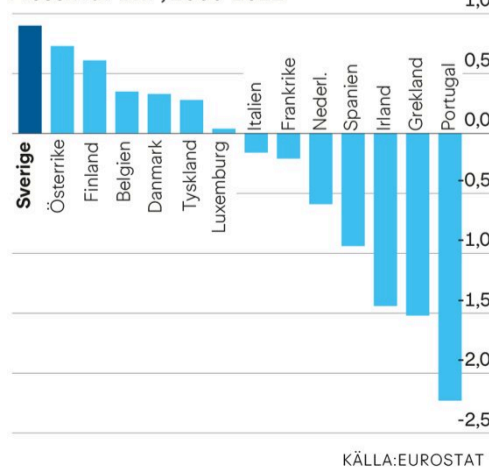
Offentlig investeringskvot

Procent av BNP, 2022

Förändring i investeringskvot

Procent av BNP, 2000-2022

KÄLLA:EUROSTAT

